

Årsberetning Sulitjelma Historielag for året 1998

Styret har i 1998 bestått av følgende:

Leder	Kjell Lund Olsen
Sekretær	Wenche Spjelkavik
Kasserer	Per Erik Sletten
Styremedl.	Sonja Svensson
"	Bjørg Lund Olsen

Møter: Det har i året vært avholdt 1 årsmøte, 4 medlemsmøter og 2 styremøter.

Medlemsmassen: Laget har i 1998 hatt 40 betalende medlemmer, en økning på 7 fra året før.

Lagets drift i 1998:

Fotoarkivet

Innsamling og avfotografering av gamle bilder har fortsatt også i året som gikk, men innkomst av fotomateriale har ikke vært så stor som tidligere år. Likevel har vi fått inn mange interessante bilder særlig ved at flere av lagets medlemmer utenfor Sulitjelma har sendt oss bilder til avfotografering. Bildene er viktig for utgivelse av kalenderen, men også for fremtidig bruk ved utstillinger, produksjon av hefter, osv. Blant annet har vi i år kunnet låne ut to fotografi til Årbok for Fauske. Fotosamlingen består nå av ca 3000 fotos.

Nye lokaler

I begynnelsen av juni ble det inngått avtale mellom Fauske Kommune og Sulitjelma Historielag om leie av nye lokaler i "Storkontoret". Lokalene ligger samlet i andre etasje i bygget og omfatter brannsikkert hvelv, mottaks/møterom/lesesal, samt mørkerom. Kommunen har påtatt seg å innstallere vann og avløp i mørkerommet. Det betales en årlig leie på kr 2000 for lokalene.

Prosjekt Lokalhistorisk arkiv

Historielaget etablerte *lokalhistorisk arkiv* i 1995. Siden etableringen er det mottatt arkivmateriale fra 37 arkivskapere. Prosjektet har etter hvert fått "vind i seilene" fordi flere lag og foreninger har hatt positive erfaringer med å ha sine papirer ordnet og på stell. Høsten 1997 fikk laget en forespørsel om å ta vare på en stor mengde arkivmateriale som har vært oppbevart i Samfunnshusets kjeller. Materialets omfang og tilstand var av en slik art at

historielaget mente det ville bli vanskelig å gå i gang med arkivering av denne tilveksten på dugnad. Det ble derfor sendt en søknad til Bygdepolitisk program om et tilskudd til frikjøp/lønnsmidler tilsvarende to månedersverk, samt tilskudd til materiell og arkivreoler. Søknaden ble innvilget og flere tilhengerlass med arkivmateriale ble hentet fra samfunnshusets kjeller. På bakgrunn av materialets tilstand ble det tatt kontakt med Arkiv i Nordland for faglig bistand.

Wenche Spjelkavik og Anne Lise Olsen påtok seg oppdraget med å ordne arkivmaterialene, og i desember ble arkivprosjektet avsluttet, da var alt materiale samlet i brannsikket hvelv. Arkivmaterialene er registrert, arkivert og avleveringslister er ferdige. Men ennå gjenstår sortering av materialene etter arkivnøkkel og utarbeidelse av arkivkatalog.

Innkjøp av godkjente arkivreoler viste seg å være dyrere enn antatt, men laget har fått verdifull økonomisk bistand fra Sulitjelma Velferdsfond, samt kr 5 000 i gave fra Sulitjelma gruvearbeiderforenings kampfond.

Laget ønsker fortsatt at avlevering og deponering i lokalhistorisk arkiv skal være kostnadsfritt for "brukerne".

Like før nyttår fikk laget beskjed om at Sulitjelma Gruvemuseum har takket ja til et tilbud om å plassere kart og annet arkivmateriale i lokalarkivet.

Arbeidet med mottak av dette materialet er nå i gang, på dugnad.

Kurs

Arkivkurs

Historielaget ble i september invitert til å delta i et arkivkurs ved Høgskolen i Bodø. Arrangør var Arkiv i Nordland og Vesterålmuseet. Wenche Spjelkavik og Kjell Lund Olsen deltok på dette kurset. Kursavgift ble privat finansiert.

Pc og Internettkurs

I desember ble det planlagt et kurs i bruk av Pc og Internett for lagets medlemmer. Ni medlemmer meldte seg interessert og kurset vil bli avholdt hos Insitu Salten A/S på Fauske, under ledelse av lagets leder, Kjell Lund Olsen.

Målsettingen med kurset er i første omgang å vise datamaskinens og internetts store bruksområde, blant annet til bruk i slektsforskning.

Det er gledelig å registrere at av de påmeldte er flertallet medlemmer fra 60 til 76 år som ønsker å lære noe nytt.

Høringer

Sulitjelma Historielag har vært høringsinstans for *Museumsplan for Fauske*. Planen ble sendt ut til samtlige styremedlemmer i laget. Styret behandlet saken på styremøte 17 mars, og sluttet seg til planforslaget med noen få bemerkninger. Styret er tilfreds med at planen fokuserer på tiltak som skal videreutvikle og modernisere kulturhistorisk virksomhet i Fauske kommune, ikke minst de tiltak som skal gi et bedre tilbud for barn og ungdom. Planen ble i høst behandlet av kommunestyret og enstemmig vedtatt.

Kommunestyret vedtok at sektor oppvekst og fritid skal ha det videre ansvar for at planen blir gjennomført. Administrasjonen for sektor oppvekst fritid framla derfor forslag til rådmannens budsjett for 1999 om å organisere kulturhistorisk virksomhet i kommunen ved å opprette en stilling som

museumskonsulent fra 1999. Det ble ikke funnet dekning for dette og dermed ble saken ikke brakt til politisk behandling. Historielaget er fornøyd med den raske behandling museumsplanen har fått i kommunen, men ser likevel faren for at nok et planarbeid kan havne i en kommunal skuff. Historielaget vil forsøke å gjøre sitt til at dette ikke skjer.

Planlagte prosjekt

Gjennom de fem åra historielaget har vært i drift har flere og flere blitt oppmerksom på de ressurser laget rår over når det gjelder Sulitjelmas historie. Dessverre ser det ut som at et forsøk på å få skrevet Sulitjelmas industrihistorie ikke vil bli realisert i overskuelig fremtid, på grunn av problemer med å få prosjektet finansiert. Mangelen på skriftlig historie har gjort at historielaget ofte blir kontaktet for lokal informasjon av både enkeltpersoner og institusjoner. Laget får dessuten ofte forespørsler fra personer som forsøker å følge forfedrenes fotspor i historien. Forespørsler kommer både fra Norge og Sverige, noe som jo gjenspeiler gruvearbeidernes opphav gjennom tidene.

Gjennom fotoarkiv og det arkivmateriale som laget har samlet har vi kunnet hjelpe en del, men mangelen av et register over ansatte/familier som har hatt opphold i Sulitjelma er problematisk. Historielaget har derfor søkt datatilsynet om å få opprette et personregister til bruk i forskning, herunder slektsforskning.

Målsettingen med etableringen av lokalhistorisk arkiv har i første rekke vært å sikre materialene, men i neste omgang er det minst like viktig å kunne formidle fra det innsamlede materiale. Siden Sulitjelma Grubers bedriftsarkiv er lagret i samme bygg som vårt lokalarkiv kan studenter og forskere få tilgang på kilder fra både bedriften og samfunnet rundt gruva. Laget må derfor sørge for å få ordnet arkivmaterialene etter arkivnøkkel samt utarbeidet arkivkatalog som kan distribueres til universiter, høyskoler og bibliotek.

Fotoarkivet har nå fått et så stort omfang at det faktisk er større en gruvemuseets samling. Fotoene er lagret på negativ og dias, og registrert på kartotekkort. Håndteringen av dette kartoteket er tidkrevende og vanskelig, sett i forhold til mer moderne registreringsmetoder. Formidling av fotografiene er også problematisk, i og med at vi ikke har kan ha papirkopi av alle bildene.

Laget har derfor planlagt et prosjekt der en får lagt fotosamlingen over på cd-rom, i en database der man kan søke i tekst. Laget har hatt kontakt med et lokalt firma som har utført en slik jobb for Tromsø museum, og det gjenstår nå å få finansiert prosjektet.

Kulturminner

Forslag om bygningsvern

Historielaget har også forsøkt å ha et våkent øye for bevaring av kulturminner. I den sammenheng har laget søkt Riksantikvaren om fredning av ulike bygg og bygningsmiljøer i Sulitjelma. Riksantikvaren meldte at de ville befare Sulitjelma i løpet av høsten, men ved utgangen av året har denne

befaringen ennå ikke vært foretatt. Laget vil følge dette opp videre.

Bakgrunnen for søknaden til Riksantikvaren var i hovedsak det omfattende salg av eldre hus i Sulitjelma til utenbygdsboende som benytter husene til fritidsbolig. Restaurering av bygningene er påkrevet i de aller fleste tilfeller. På begynnelsen av 1980-tallet ble det utarbeidet en verneplan for bygningsmiljøet i Sulitjelma på oppdrag fra Fauske kommune. Denne planen ble aldri politisk behandlet og er således ikke gjeldene. Historielaget ser på verneplanen som et godt hjelpemiddel for både gamle og nye huseiere i Sulitjelma, og særlig innflytterne har vist stor interesse for å restaurere hus tilbake til opprinnelig utseende.

Gruvebyen Sulitjelma har som kjent mange arkitekttegnede bygninger, både arbeiderboliger, funksjonærvillaer og administrasjonsbygg. Flere hus er flyttet fra andre gruvesteder, deriblant flere hus som har sin opprinnelse i Kåfjord, Alta i Finnmark.

Opprydding etter 100-års gruvedrift

Historielaget har også engasjert seg i forhold til kommunens prosjekt med ”opprydding etter 100-års gruvedrift”. Prosjektet hadde to millioner kroner til rådighet i -98, noe som vesentlig ble brukt til utlegging av jord og tilsåing med gress. Historielaget har vært kritisk til at kommunen ikke har utarbeidet et planverktøy for dette arbeidet med høringer lokalt. Tilsåing av gruvetippen utenfor Grunnstollen ble derfor meldt av historielaget til fylkesmannens kulturavdeling som etter hvert ga stoppordre.

Oppryddingsarbeidet er planlagt videreført i 1999, men det er ikke kjent hva dette arbeidet skal gå ut på.

Bygninger av dynamittkassebord

Historielaget har satt gang arbeid for å få overta en dynamittkassehytte. Dette er antakelig en av to gjenværende hytter som er bygget av dynamittkasser. Tradisjonen var utbredt i Sulitjelma, og den er også kjent fra Gällivare gruve i Nord-Sverige. Det antas å være svært få slike bygg tilbake. Fra tidligere har historielaget tatt vare på et naust i denne byggestil, men dette er oppdelt og satt på lager. Dersom det lykkes laget å få overta dynamittkassehytta er det meningen at den skal flyttes og settes opp igjen på et mer tilgjengelig sted. Hytta er i dag ikke i bruk, men er opphav til en konflikt mellom grunneier (Statskog) som ønsker den fjernet, og eieren som ønsker tildelt ny tomt for hyttebygg.